

Nr 713

Av herr Andersson i Bränhult m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 130, angående anslag till förvaltningsbyggnad för vattenfallsstyrelsen.

Vattenfallsstyrelsen har f. n. lokaler på inte mindre än 28 ställen i vitt skilda delar av Stockholm. Denna splittring komplicerar och tynger givetvis arbetet i hög grad och minskar effektiviteten. Det måste därför vara nödvändigt, att styrelsens personal samlas i en gemensam förvaltningsbyggnad, så snart detta kan ske. Expeditionschefen i handelsdepartementet Yngve Söderlund, som av statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet tillkallats som sakkunnig för utredning av frågan om vattenfallsstyrelsens framtida förläggning, har förordat, att styrelsen skall förläggas till stadsdelen Råcksta i Stockholm. I propositionen nr 130 föreslås, att ett investeringsanslag av 5 000 000 kr. skall anvisas till inköp av tomtområde för förvaltningsbyggnad för vattenfallsstyrelsen i Råcksta samt ett investeringsanslag av 2 000 000 kr. för projekterings- och planeringsarbeten för förvaltningsbyggnaden. Enligt vår uppfattning talar emellertid de övervägande skälen för att vattenfallsstyrelsen bör förläggas till annan plats än Stockholm.

Den pågående koncentrationen av verksamheter och befolkning till de stora tätorterna utgör ur hela samhällets synpunkt ett synnerligen allvarligt problem och måste därför snarast möjligt hejdas. Till belysning av de faktiska förhållandena bör erinras om den kraftiga tillväxten av landets största städer, enkannerligen Stor-Stockholm, under de två senaste tioårsperioderna. Sedan 1930 har folkmängden i Stor-Stockholm ökat med 0,4 miljon till över en miljon innevånare, vilket betyder, att i denna bebyggelsegrupp nu bor ungefär en sjundedel av landets hela folkmängd. Av landets folkökning sedan 1930 svarar detta område ensamt för nära tre sjundedelar. Under perioden 1951—55 svarade Stor-Stockholm för en tredjedel av den totala folkökningen. Ser man enbart på befolkningen i åldrarna 15—65 år, d. v. s. de produktiva åldrarna, kom under 1940-talet nästan hälften av den totala ökningen på Stor-Stockholm.

Folkökningen i Stor-Stockholm är till största delen en följd av nettoutflyttning till området. Av hela befolkningsökningen under 10-årsperioden 1931—40 utgjordes tre fjärdedelar av flyttningsvinst. Nettoutflyttningen har ökat under varje tioårsperiod sedan 1910. Härvidlag har emellertid inträtt en viss minskning under 1940-talets senare hälft.

Allmän förvaltningstjänst har ingalunda saknat betydelse för den här skisserade utvecklingen av Stor-Stockholms befolkning. Under perioden 1940—45 hade industrien och förvaltningen vardera en ökning med cirka

15 000 förvärvsarbetande. Inom handeln och samfärdseln var ökningen under samma tid cirka 6 000. Under perioden 1946—50 bidrog förvaltningen till huvudstadens folkökning med nära 7 000 förvärvsarbetande.

Utvecklingen på lång sikt visar, att Stor-Stockholms andel av såväl landets totalbefolkning som av landets stadsnärbefolkning växer. Om man antar att avflyttningen från jordbruket fortsätter i stort sett i samma takt som hittills — alla hittills kända faktorer pekar på att så kommer att ske — och att Stor-Stockholms andel av stadsnärbefolkningen blir i stort sett oförändrad, skulle Stor-Stockholms andel av hela landets befolkning i åldern 15—65 år öka från 15 proc. år 1950 till 17 proc. år 1970. Detta skulle innebära, att av hela ökningen i landet i dessa åldrar inte mindre än 40 proc. skulle komma på Stor-Stockholm. Detta i sin tur klarlägger, att frågan om Stor-Stockholms fortsatta expansion inte endast blir en angelägenhet mellan glesbygden och dess mindre tätorter å ena sidan och Stor-Stockholm å den andra, utan att även vårt lands mindre och medelstora städer kommer att lida mycket hårt av konkurrensen från huvudstadsområdet.

För strävandena att söka åstadkomma en bättre balans i fråga om verksamheter och bebyggelse mellan Stor-Stockholmsområdet och landet i övrigt måste enligt vår uppfattning största vikt även läggas vid att centrala ämbetsverk i den utsträckning så är möjligt förläggs till andra orter än Stor-Stockholm. I detta sammanhang kan erinras om de synpunkter, som utredningsmannen Andersson i ifrågavarande avseende anfört i betänkande angående sjöfartsstyrelsens förläggning, avgivet den 14 februari 1956. »Det måste anses i hög grad önskvärt att den aktiva lokaliseringspolitik, till vilken statsmakterna gett sin anslutning, även innefattar statliga förvaltningsenheter, där så befinner praktiskt genomförbart. — Det råder i dag knappast några delade meningar om de betydande olägenheter och de svårlösta problem, som skapas i såväl storstad som glesbygd av att befolkningen på detta sätt koncentreras till de största tätorterna och i synnerhet till huvudstaden. Åtgärder är därför nödvändiga, och en planmässig geografisk decentralisering av den statliga förvaltningsapparaten skulle, dels i och för sig och dels tack vare vissa följdverkningar inom den enskilda sektorn, påtagligt underlätta strävandena att avlasta huvudstaden. Jämsides därmed erbjuder sig goda möjligheter att bereda näringslivet ute i landet en välbehövlig stimulans.» Vi instämmer i detta uttalande av utredningsmannen Andersson. Det synes oss därför nödvändigt, att dessa synpunkter på tillbörligt sätt vinner beaktande i varje särskilt fall, då ställning skall tagas till frågan om förläggningsplats för statligt ämbetsverk.

Frågan om de centrala ämbetsverkens lokalisering har under senare år vid upprepade tillfällen varit föremål för statsmakternas intresse, och den meningen har härvid vunnit allt större resonans, att ämbetsverk i den mån så är möjligt bör flyttas ut från Stockholm till andra orter. Utredningen angående näringslivets lokalisering framhöll i sitt år 1951 avgivna betänkande (SOU 1951: 6), att tillväxten av förvaltningspersonalen spelat stor roll för Stor-Stockholms expansion. Utredningen drog därav den slutsatsen,

att när det för Stor-Stockholms del gäller att söka åstadkomma en lämplig avvägning av befolkningsagglomerationen tydligen sådana utpräglat storstadsbildande verksamheter som förvaltningen måste tillmätas stor betydelse. Uppmärksamhet borde enligt utredningen ägnas möjligheterna att förlägga statliga verksamheter till andra platser än Stockholm. I den proposition (127/1952), som i anledning av utredningens betänkande framlades år 1952, erinrade departementschefen om det allvarliga problem, som Stor-Stockholms tillväxt innebär, och underströk särskilt vikten av att en precisering sker av de riktlinjer, efter vilka lokaliseringpolitiken bör arbeta, när det gäller förläggningen av näringsliv och samhällliga anläggningar i olika regioner.

I två likalydande motioner till 1953 års riksdag, nr 173 i första kammaren och nr 221 i andra kammaren, hemställdes bl. a. om att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära skyndsamt utredning rörande förläggning av centrala ämbetsverk till annan ort än Stockholm. I yttrande över motionerna konstaterade arbetsmarknadsstyrelsen, att allmän förvaltningstjänst icke varit utan betydelse för Stockholms expansion under 1940-talet. De flesta centrala ämbetsverken torde visserligen i hög grad vara beroende av möjligheterna att uppehålla intim kontakt med andra ämbetsverk samt med departementen och näringslivets organisationer. Kontaktbehovet är emellertid icke lika utpräglat för alla centrala förvaltningsorgan, framhöll styrelsen. Frågan om utflyttning av statliga verksamheter från Stockholm borde enligt arbetsmarknadsstyrelsens uppfattning fortlöpande ägnas uppmärksamhet. Statsförvaltningarnas lokalisering borde således övervägas t. ex. då nya organ inrättas och i samband med att befintliga organs lokalfrågor blir föremål för prövning. Bankoutskottet framhöll också i sitt utlåtande över motionerna, att frågan om förläggningen av de centrala ämbetsverken borde prövas från fall till fall t. ex. då myndigheternas lokalfrågor omprövas eller då nya organ inrättas, och förutsatte, att frågan om utflyttning av statliga organ från Stockholm fortlöpande ägnades uppmärksamhet. Riksdagens ställningstagande blev i överensstämmelse härmed.

Till 1954 års riksdag väcktes två likalydande motioner, nr 341 i första kammaren samt nr 290 i andra kammaren, om en utredning rörande den framtida utformningen av närings- och bebyggelsestrukturen i landet, varvid bl. a. underströks vikten av att en lokalisering av ämbetsverk till andra platser än Stockholm kunde ske. Bankoutskottet delade motionärernas betänkligheter mot en fortsatt avfolkning av landsbygden och däremot svarande koncentration av bebyggelsen till de stora tätorterna samt underströk de synpunkter beträffande förläggning av de centrala ämbetsverken, som utskottet framfört i sitt ovannämnda utlåtande vid 1953 års riksdag. Riksdagen begärde i anledning av utskottets utlåtande att Kungl. Maj:t skulle låta verkställa en översyn och sammanställning av tillgängliga utrednings- och forskningsresultat rörande den framtida utformningen av närings- och bebyggelsestrukturen. Sedermera har arbetsmarknadsstyrelsen anbefallts att verkställa den begärda inventeringen och sammanställningen.

I en motion vid 1956 års riksdag, nr 196 i andra kammaren, vari behandlades behovet av en decentralisering av bl. a. förvaltningen med hänsyn till förhållandena i krig, har framhållits, att det torde vara nödvändigt att bryta koncentrationen av statliga verk och inrättningar till huvudstaden och att en decentralisering av förvaltningsapparaten borde äga rum i fredstid. Överbefälhavaren uttalade i yttrande över motionen, att de däri framförda synpunkterna och principförslagen vore ägnade att i viktiga hänseenden höja vår försvarsberedskap. Bankoutskottet delade också motionärens uppfattning om betydelsen för landets försvarsförberedelser av en decentralisering av förvaltningen men fann icke någon riksdagens åtgärd för det dåvarande påkallad, då frågan om den framtida utformningen av närings- och bebyggelsestrukturen var föremål för Kungl. Maj:ts uppmärksamhet. Till detta uttalande anslöt sig riksdagen.

Såsom av redogörelsen ovan framgått, har statsmakterna vid flera tillfällen tagit en klart positiv ståndpunkt till frågan om utflyttning av ämbetsverk från Stockholm till andra härför lämpliga orter. Den utredning, som verkställdes rörande förläggningen av vattenfallsstyrelsens förvaltningsbyggnad, står i överensstämmelse med riksdagens uttalande om att frågan om de centrala ämbetsverkens förläggning till annan ort än Stockholm bör prövas från fall till fall. Utredningsmannen har för fullföljande av sitt uppdrag haft överläggningar framför allt med vattenfallsstyrelsen och arbetsmarknadsstyrelsen, på vilket material betänkandet i huvudsak baserats. Vattenfallsstyrelsen har härvid bestämt avstyrkt, att styrelsen förläggas till annan ort än Stockholm. Arbetsmarknadsstyrelsen har däremot från lokaliseringspolitiska synpunkter funnit starka skäl tala för en förläggning av vattenfallsstyrelsen till annan ort än Stockholm och avstyrkt den av vattenfallsstyrelsen föreslagna förläggningen till Räcksta. Utredningsmannen har, såsom framhållits, förordat, att vattenfallsstyrelsen skall förläggas till Räcksta.

Ifrågavarande utredning synes oss emellertid icke bygga på ett sådant material, att det kan läggas till grund för ett beslut i enlighet med vad som föreslagits i förevarande proposition. Enligt vår mening har de synpunkter, som från vattenfallsstyrelsens sida anförts för förläggning till Räcksta, tillmätts alltför stor vikt av utredningsmannen, medan de skäl, som arbetsmarknadsstyrelsen förebragt för förläggning till annan ort, i alltför liten utsträckning beaktats. Vid ett ställningstagande som detta måste givetvis en avvägning ske mellan de rationalitetssynpunkter, som för ifrågavarande ämbetsverks vidkommande måste anföras, och de sociala och befolkningspolitiska synpunkter, som från samhällets sida bör anläggas. Enligt vår mening har utredningsmannen fäst alltför litet avseende vid de sociala och befolkningspolitiska aspekterna på frågan. Som en stor brist i utredningen framstår, att någon undersökning beträffande särskilda platsers lämplighet såsom förläggningsort icke gjorts.

Det måste framstå som självklart, att vissa anspråk måste ställas på en ort för att den skall kunna anses lämplig som förläggningsplats för vattenfallsstyrelsen. Enligt styrelsens egna beräkningar skulle omkring 2 000 bostäder, i huvudsak familjebostäder, behövas för disposition. Vidare skulle

erfordras en omfattande mark- och gatuplanering, vatten- och avloppsnät, el- och teleledningar samt kommunikationer såväl inom orten som till och från densamma. Dessutom skulle krävas nya skolor, sjukhus, läkare, tandläkare, butiker, biografer och andra serviceanordningar. Eftersom enligt vattenfallsstyrelsens mening en utflyttning icke kunde ske i etapper utan måste göras på en gång, skulle detta innebära, att byggnadsverksamheten måste koncentreras till ett par år, vilket skulle medföra ett för orten onormalt behov av byggnadsarbetare och enligt styrelsens mening icke skulle vara genomförbart.

Dessa farhågor, som utredningsmannen synes dela, är enligt vår mening överdrivna. Arbetsmarknadsstyrelsen har med hänvisning till att av de omkring 1 500 manliga tjänstemännen vid vattenfallsstyrelsen drygt 500 är ogifta beräknat, att behovet av familjebostäder måste vara avsevärt under 2 000. Av de kontakter, som arbetsmarknadsstyrelsen i annat sammanhang haft med kommuner i olika delar av landet, har framgått, att det inte saknas orter, som kan öka sin bostadsproduktion med 300 à 350 lägenheter per år. Planeringen på en del orter har visat sig vara så god, att en utökning av produktionen kan komma i gång med ett varsel på 7 à 8 månader. Det bör vidare uppmärksammas, att man på andra orter än storstäderna kan räkna med en proportionsvis livligare egnahemsbebyggelse. Den tillförsel av arbetskraft, som erfordras för en dylik ökad byggnadsverksamhet, bör enligt arbetsmarknadsstyrelsens bedömning kunna klaras.

Om man i enlighet med arbetsmarknadsstyrelsens promemoria av den 23 januari 1956 räknar med att vattenfallsstyrelsen förlägges till stad i mellersta eller södra Sverige med minst 40 000 à 50 000 innevånare, bör bostadsfrågan kunna ordnas på ett för olika tjänstemannagrupper tilltalande sätt och med all sannolikhet till billigare kostnader än i Stockholm. Med en ökning av bostadsproduktionen på orten med 350 lägenheter per år skulle ifrågavarande behov i stort sett vara tillgodosett inom en tidrymd av tre år. En stad av nämnda storlek bör också ha möjligheter att på tillfredsställande sätt lösa frågan om ändamålsenliga kommunikationer, nya skolor, sjukhus, serviceanläggningar m. m. Lämpliga semester- och fritidsområden bör på en sådan plats kunna ordnas bättre än t. ex. i Stor-Stockholm. Enligt vår mening har en stad på 40 000 à 50 000 innevånare i vårt land i allmänhet en sådan social och kulturell standard och så pass utbyggda serviceanordningar på olika områden, att den väl kan motsvara de krav, som man har anledning att ställa på den i ett fall som detta. Det måste beklagas, att utredningsmannen icke kunnat inrikta sitt arbete på att för vissa särskilda platser undersöka deras möjligheter att tillgodose ifrågavarande krav.

En utflyttning av vattenfallsstyrelsen från Stockholm måste främst med hänsyn till den byggnadsverksamhet, som måste förutsättas på den nya förläggningsorten, beräknas få genomföras i etapper under en tidrymd av ungefär fyra år. Vattenfallsstyrelsen befarar vid en utflyttning i etapper, att tidpunkten för flyttningen blir uppskjuten från 1959 à 1960 till långt in på 1960-talet. Den omständighet, som enligt vattenfallsstyrelsen allra mest skulle göra en utsträckning av flyttningen på flera år oacceptabel, är

emellertid den effektivitetsminskning, som enligt styrelsen skulle komma att uppstå under flyttningsperioden till följd av att på olika arbetsuppgifter samarbetande avdelningar under långa tider skulle bli placerade på skilda orter.

Det bör givetvis framstå klart, att en utflyttning av vattenfallsstyrelsen kommer att medföra vissa övergångssvårigheter. Men dessa bör enligt vår mening icke överdrivas. Man bör också taga med i beräkningen, att vissa svårigheter av ifrågavarande slag även kommer att förefinnas vid förläggning av förvaltningsbyggnaden till Räcksta. En överflyttning till annan ort behöver i och för sig icke fördröja uppförandet av en förvaltningsbyggnad. Ifrågavarande byggnadsverksamhet bör givetvis, såsom arbetsmarknadsstyrelsen också framhållit, icke ta längre tid i landsorten än i Stockholm — snarare tvärtom. Sannolikt skulle den erforderliga bostadsproduktionen kunna påbörjas före uppförandet av förvaltningsbyggnaden. Arbetsmarknadsstyrelsen har framhållit, att om beslut rörande lokaliseringsort fattades under våren 1956, borde med en försiktig beräkning förvaltningsbyggnaden i dess helhet vara färdig och bostäder för hela personalen finnas tillgängliga 1961—1962. De övergångssvårigheter, som en utflyttning i etapper skulle innebära, synes oss icke på långt när kunna jämföras med de besvärligheter, som den nuvarande splittringen av verksamheten på inte mindre än 28 olika arbetsplatser i Stockholm innebär. Med de möjligheter till bekväma telekommunikationer, som numera står till buds, synes icke nödvändigheten av att en eventuell utflyttning sker i etapper kunna utgöra något hinder mot en utflyttning, som ur andra synpunkter befinnes önskvärd.

Vid bedömning av frågan om vattenfallsstyrelsens utflyttning bör, såsom utredningsmannen framhåller, två faktorer tillmätas särskild vikt, nämligen förläggningens betydelse för personalrekryteringen och dess betydelse för det av styrelsens arbetsuppgifter föranledda samarbetet med andra statliga organ samt med organisationer och enskilda. Vattenfallsstyrelsen anser, att en utflyttning skulle medföra en personalavgång med minst 50 proc. och att särskilt den tekniska personalen skulle söka sig till andra anställningar. Vid en opinionsundersökning inom personalorganisationerna har 40 proc. av tjänstemännen förklarat sig komma att behålla sin anställning och flytta med till en ny förläggningssort, 51 proc. sagt sig ämna sluta samt 9 proc. lämnat svaret »vet inte». Utredningsmannen har visserligen funnit det vanskligt att på grundval av det föreliggande utredningsmaterialet med någon större grad av tillförlitlighet bedöma storleken av den personalavgång, som skulle komma att ske vid utflyttning av vattenfallsstyrelsen, men dock dragit slutsatsen, »att befattningshavare tillhörande samtliga kategorier av de inom vattenfallsstyrelsen tjänstgörande i ganska betydande omfattning komma att lämna sin anställning». Särskilt stor skulle avgången bli i fråga om kvinnlig kontorspersonal. Utredningsmannen har också funnit det vanskligt att nu söka bedöma möjligheterna för vattenfallsstyrelsen att rekrytera personal, sedan en utflyttning till en ny förläggningssort genomförts, men dock funnit fog för antagandet, »att möj-

ligheterna att rekrytera personal med teknisk utbildning, särskilt högre sådan, och mera kvalificerad biträdespersonal i ett arbetsmarknadsläge som det nuvarande komma att vara mindre än om styrelsen kvarblivit i Stockholm». Däremot skulle enligt utredningsmannen möjligheterna att rekrytera kvinnlig biträdespersonal för mindre kvalificerade arbetsuppgifter komma att öka, förutsatt att särskilda anordningar för utbildning av sådan personal vidtoges på förläggningsorten. Utredningsmannen har alltså ansett, att en utflyttning kunde väntas medföra såväl för- som nackdelar vid rekrytering av personal, men funnit nackdelarna övervägande, emedan de skulle hänföra sig till mera kvalificerad personal.

Naturligtvis måste det förutsättas, att en utflyttning av vattenfallsstyrelsen kommer att medföra vissa övergångssvårigheter även vad beträffar personalrekryteringen. Det material, som företetts, synes oss dock icke kunna motivera de slutsatser, som utredningsmannen dragit. Ifrågavarande opinionsundersökning bland personalen synes oss icke kunna ges sådant vitsord om tillförlitlighet som kräves. Det må anses naturligt, att tjänstemännen vid den undersökning, som skett, snarare svarat på frågan om sina egna önskemål om förläggningsplatsen än på frågan om hur de skulle ställa sig, om beslut fattats om att styrelsen skulle förläggas till annan ort än Stockholm. Det måste också uppmärksammas, att det varken i opinionsundersökningen eller i utredningen medtagits i bedömningen i vilken mån personal, som lämnar vattenfallsstyrelsen vid dess utflyttning har möjligheter till annan anställning i Stockholm.

Enligt arbetsmarknadsstyrelsens bedömning har personal med ingenjörsutbildning relativt små möjligheter att erhålla annan lämplig anställning i Stockholm. Arbetsmarknadsstyrelsen har därför utgått ifrån att avgången bland sådan personal icke skulle komma att bli av alltför betydande storleksordning. Kontorspersonalen har enligt arbetsmarknadsstyrelsen däremot goda möjligheter att erhålla annan anställning i Stockholm. Beträffande möjligheterna att på annan ort än Stockholm rekrytera teknisk personal har arbetsmarknadsstyrelsen förklarat, att den brist på sådan personal, som för närvarande råder och som torde komma att bestå under ganska lång tid, skulle komma att medföra rekryteringssvårigheter vare sig vattenfallsstyrelsen är placerad i Stockholm eller på annan plats. En utflyttning skulle sannolikt under en övergångstid medföra ökade rekryteringssvårigheter. Enligt arbetsmarknadsstyrelsens bedömning är för flertalet examinerade ingenjörer vattenfallsstyrelsens lokalisering av underordnad betydelse. De söker sig till den ort, där med hänsyn till bl. a. arbetsuppgifterna den lämpligaste anställningen finns. På längre sikt torde enligt arbetsmarknadsstyrelsens uppfattning en utflyttning av vattenfallsstyrelsen sannolikt icke komma att medföra ökade rekryteringssvårigheter. Med lämplig förläggningsort skulle man snarare få räkna med något bättre rekryteringsmöjligheter och sannolikt också minskad personalomsättning än om styrelsen var placerad i Stockholm. I fråga om biträdespersonalen torde enligt arbetsmarknadsstyrelsen med säkerhet bättre rekryteringsmöjligheter föreligga, om vattenfallsstyrelsen förlägges till annan ort än Stockholm.

Det synes oss anmärkningsvärt, att utredningsmannen icke sökt göra någon verklig utredning beträffande arbetsmarknadssituationen. De svårigheter i rekryteringsavseende, som enligt utredningsmannen skulle framträda vid en utflyttning av vattenfallsstyrelsen, synes oss icke sannolika på grundval av det företedda utredningsmaterialet. Arbetsmarknadsstyrelsens bedömning av läget överensstämmer enligt vår mening betydligt bättre med de verkliga förhållandena. Denna ger alltså vid handen, att vissa svårigheter beträffande rekryteringen skulle uppstå vid utflyttning av vattenfallsstyrelsen. Men dessa synes endast bli av övergående natur. På lång sikt torde rekryteringsmöjligheterna vid en lämplig utflyttning bli minst lika goda som vid fortsatt förläggning till Stockholm.

Vattenfallsstyrelsen har framhållit, att fullgörandet av verkets uppgifter i hög grad kräver personliga kontakter mellan ledande representanter för å ena sidan vattenfallsstyrelsen och dess olika byråer samt å andra sidan utomstående organ och företag, såsom statliga ämbetsverk och institutioner, leverantörer av anläggningsmateriel och driftförnödenheter, samkörande kraftföretag inklusive regleringsföreningar m. m. samt kundföretag. En utflyttning till landsorten skulle enligt vattenfallsstyrelsens egen bedömning försvåra dessa förbindelser, och de reella prestationerna i verksamheten skulle härigenom nedsättas. Utredningsmannen har i huvudsak anfört samma synpunkter.

Kontaktfrågorna är givetvis av stor betydelse vid ett ställningstagande till frågan om lokalisering av vattenfallsstyrelsen till annan ort än Stockholm. Det synes oss emellertid nödvändigt, att denna fråga blir föremål för noggrannare studium och mera detaljerade uppgifter än som skett i utredningen.

Enligt utredningen kräver samarbetet med organ, som är förlagda till Stockholm, personliga sammanträffande i stor utsträckning. Det skall icke bestridas, att möjligheter till personliga sammanträffanden är en fördel. Man får emellertid förutsätta, att man vid en utflyttning av vattenfallsstyrelsen till förläggningssort väljer en stad i relativ närhet av Stockholm. Man kan vidare förutsätta, att statsmakterna vidtager åtgärder till underlättande av kommunikationerna i nämnda avseende. Kontakten med andra organ bör dock i huvudsak kunna ske på tillfredsställande sätt per telefon. Den fortsatta utvecklingen av televäsendet och andra kommunikationsmedel torde inom icke alltför avlägsen framtid komma att nedbringa vissa av de svårigheter, som nu kan förefinnas i nämnda kontaktavseende. En tillfredsställande kontakt bör på så sätt kunna upprätthållas även från annan förläggningssort än Stockholm — liksom redan nu måste ske med avseende på lokalförvaltningarna i olika delar av landet. Lämpligt kan dock vara, att ett avdelningskontor upprättas för vattenfallsstyrelsen som särskilt kontaktorgan i Stockholm. De farhågor, som representanter för förvaltningen ofta ger uttryck åt inför en utflyttning av ämbetsverk, synes vara en slentrianmässig argumentering, som har föga relevans i verkligheten.

Utredningsmannen har vidare framhållit, att »ej heller torde beredskaps-synpunkter på något mera avgörande sätt påverka bedömningen av frå-

gan om vattenfallsstyrelsens förläggning i fredstid». Denna slutsats synes oss anmärkningsvärd. Det bör enligt vår mening vara självklart, att man vid lokalisering av ett ämbetsverk även måste ta hänsyn till hur verket skall få bästa möjligheter att fungera, därest landet skulle drabbas av krig. Såsom ovan anförts, framhölls i motion till 1955 års riksdag, att en decentralisering av förvaltningsapparaten borde äga rum i fredstid, varvid överbefälhavaren i ett yttrande uttalade, att sådana åtgärder skulle vara ägnade att höja vår försvarsberedskap, och riksdagen förklarade sig dela motionärens uppfattning om betydelsen för landets försvarsförberedelser av en decentralisering av förvaltningen. Ifrågavarande synpunkter synes oss icke ha beaktats av utredningsmannen på tillbörligt sätt.

Vid fråga om förläggning av centralt ämbetsverk måste givetvis en avvägning ske mellan olika synpunkter. Mot bakgrunden av den pågående befolkningsomflyttning, som vi ovan redogjort för, synes det oss vara nödvändigt att härvid lägga största vikt vid de sociala och befolkningspolitiska synpunkterna. Dessa har icke beaktats på önskvärt sätt i den utredning, som verkstälts rörande förläggningen av vattenfallsstyrelsen. Det företedda utredningsmaterialet synes oss ge vid handen, att vattenfallsstyrelsen med fördel bör kunna förläggas till annan ort än Stockholm. Vissa svårigheter skulle visserligen därigenom uppstå, men desamma synes i huvudsak vara av övergångskaraktär. En lokalisering av vattenfallsstyrelsen till annan ort än Stockholm har enligt vår mening så stora fördelar i socialt och befolkningspolitiskt avseende, att de måste anses överväga. Därest en sådan utflyttning av vattenfallsstyrelsen kanske övergångsmässigt skulle medföra vissa kostnadsfördyringar, bör statsmakterna vara beredda att ta ansvaret för desamma. I proposition nr 85 till årets riksdag har förordats, att en ur samhällets synpunkt lämplig förläggning av företagen skall främjas på så sätt, att hänsyn härtill tages i större utsträckning än tidigare vid prövningen av byggnadstillståndsärenden, som berör de större tätorterna. Det synes oss vara i konsekvens härmed, att en ur samhällets synpunkt lämplig lokalisering av de centrala ämbetsverken också eftersträvas.

På grundval av vad som ovan anförts anser vi, att beslut nu icke bör fattas rörande förläggningen av vattenfallsstyrelsens förvaltningsbyggnad. Denna fråga bör först göras till föremål för förnyad utredning, varvid de i motionen anförda synpunkterna bör beaktas. I motion nr 454 i andra kammaren till innevarande års riksdag har hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsamt utredning av principerna och förutsättningarna för en lokalisering av statliga ämbetsverk och institutioner till annan plats än Stockholm samt i vilken omfattning en dylik lokalisering bör äga rum. Arbetsmarknadsstyrelsen har i yttrande till riksdagens bankoutskott uttalat, att frågan om ämbetsverkens lokalisering borde tas upp till prövning i ett större sammanhang. Lämpligt vore, anser styrelsen, att göra en genomgång av samtliga centrala ämbetsverk för att utröna och ta ställning till de skäl, som kan anföras för och emot en förläggning till annan plats än Stockholm. Arbetsmarknadsstyrelsen har sålunda uttalat sig för att en sådan utredning kommer till stånd. Därest riksdagen skulle

begära, att Kungl. Maj:t tillsätter en sådan utredning, kan det synas lämpligt, att frågan om vattenfallsstyrelsens förläggning finge prövas i ifrågasvarande sammanhang. Då denna fråga måste anses vara brådskande, bör det i så fall uppdras åt utredningen att snarast möjligt inkomma med förslag. Det skulle enligt vår uppfattning vara önskvärt, att på så sätt ställning kunde tagas till frågan om vattenfallsstyrelsens förläggning i ett större sammanhang. Därest så befinnes lämpligare och nödvändigt, bör emellertid en förnyad prövning av vattenfallsstyrelsens förläggning anförtros åt en särskild utredning, eventuellt i samband med den i propositionen bebadade utredningen rörande förläggning till annan ort än Stockholm av vattenfallsverkets stationsmontageavdelning och stamlinjebyggnader samt den lokala förvaltningen för Älvkarleby kraftverk.

Med anledning av vad som ovan anförts får vi hemställa,

att riksdagen med avslag på propositionen nr 130 måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förnyad prövning av frågan om förläggningen av vattenfallsstyrelsens förvaltningsbyggnad i enlighet med vad som i motionen har anförts.

Stockholm den 4 april 1956

Torsten Andersson

i Brämhult

Gustaf Svensson

i Vä

J. W. Pettersson

i Norregård

F. Norén

Stig F. Hansson

i Önnarp

Per Persson

i Norrby

Axel Rubbestad

Rob. L. Jansson

i Aspeboda

Fritz Börjesson

Ivar Johansson

i Mysinge

Gunnar Larsson

i Luttra

Fridolf Jansson

Benestad

Harald Larsson

i Hedenäset

J. Onsjö

Gunnar Ericsson

i Näs